

Survey of nursing students' views on the status of management internship training in Islamic Azad University of Kashmar

Reza Besharati *: Faculty Member, Department of Nursing, Kashmar Branch, Islamic Azad University, Kashmar, Iran.

Mojgan Neinavaie: Faculty Member, Department of Midwifery, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.

Abstract:

Objectives: Nurses are one of the most important categories of management in hospitals. The aim of this study was to investigate the views of nursing students on the status of clinical education in management at the Islamic Azad University of Kashmar.

Methods & Materials: In this descriptive cross-sectional study, 80 nursing students from the Islamic Azad University, Kashmar branch, who had completed courses in nursing services management during the 2019 academic year, were selected by the census method. Data were analyzed using a researcher-made questionnaire, which included five questions on demographic characteristics and 37 questions in different contexts of management internship training status. The data were analyzed using descriptive and inferential statistics.

Results: The students evaluated the domain of "Nursing Services Management Internship Curriculum and Content" with a mean and standard deviation of $8/06 \pm 2/36$, the domain of "Performance and Characteristics of Clinical Instructors" with $7/48 \pm 2/94$, and "Performance and Cooperation of Hospital Staff" with $7/56 \pm 2/56$ as good, while "Facilities and Equipment of the Internship Environment" was rated as moderate with a score of $5/30 \pm 3/36$. Additionally, students who were interested in nursing gave higher scores to each area of management training compared to those who were not interested, particularly in rating "Performance and Cooperation of Hospital Staff" ($P < 0/05$).

Conclusion: Establishing constructive interactions between university and health network officials, as well as city hospitals, can provide adequate facilities for internships. This, along with mutual cooperation, respect for students, continuous supervision by the University Vice Chancellor and Director of the Nursing Department on the performance of clinical instructors, holding briefings for tutors, and further training of students in interpersonal interactions with patients and staff, is recommended.

Keywords: Student Perspective, Management Internship, Nursing Student, Education

*Corresponding author: Faculty Member, Department of Nursing, Kashmar Branch, Islamic Azad University, Kashmar, Iran.

rezabesharati@ymail.com

Survey of nursing students' views on the status of management internship training in Islamic Azad University of Kashmar

Introduction: The nursing service management internship course is of special importance due to its leadership role in nursing clinical activities. In recent years, effective clinical education from the perspective of students has been the focus of many researchers (Tawakli, submissive, tulit 2013). This is because students gradually gain experiences and apply learned concepts through interaction with instructors and the environment (Ghafoori Ferd, Binder, Zirak 2013). Improving and upgrading the quality of clinical education requires continuous review of the current situation, recognition of strengths, and correction of weaknesses (Fatukian, Hosseini, Beheshti 2011). Nursing education practitioners should identify the situation from the students' point of view to improve the quality and quantity of clinical education (Zahrai, Atash Sokhon, Salehi 2017). The entry of graduates without the necessary skills into healthcare centers can endanger the health of society (Moboda, Potgieter, Alberto 2008). Today, nursing education faces challenges in both theoretical and practical environments. It is certain that clinical environments have never been free from shortages and have always been far from optimal quality (Ghafoori Ferd, Binder, Zirak 2013). So far, little research has been conducted specifically on the nursing service management internship, despite its critical role in leading clinical activities after graduation. Therefore, this research aims to determine the status of management internship training from the perspective of nursing students at the Kashmar Islamic Azad University, providing more details and filling this research gap.

Material and methods: In this descriptive cross-sectional study, 80 nursing students from the Islamic Azad University, Kashmar branch, who had completed theoretical and practical courses in nursing service management, were selected using the census method. Data were collected through a researcher-made questionnaire, which included four questions about personal characteristics (age, sex, diploma average, the average of the units passed at the time of completing the questionnaire, and interest in the field of nursing), and 37 questions across four domains: curriculum and content of the nursing service management internship (16 questions), performance and characteristics of clinical instructors (12 questions), facilities and equipment of the internship environment (5 questions), and performance and cooperation of hospital staff (4 questions). The scientific validity was determined using the content validity method, with opinions and approval from ten academic staff members specializing in nursing management and healthcare services management. Reliability was determined using Cronbach's alpha calculation method and re-testing. Data analysis was conducted using SPSS 21 software, applying descriptive statistics methods, including calculation of mean, standard deviation, and frequency distribution. The Mann-Whitney test was used to compare the average scores of each factor between those interested in nursing and those not interested.

Results and Discussion: The average age of the students in the study was 22.59 ± 1.22 , and their diploma average was 15.64 ± 1.18 . The average grade point average of the students while participating in the research was 14.82 ± 0.75 . Additionally, 80.8% of the research sample were interested in nursing, while 19.2% were not interested in this field. The students evaluated the state of management internship training in the "Curriculum and Content" domain as good overall, which aligns with the results of studies by Aghaei, Nowruzzadeh, Abbasi 2016 and Fatukian, Hosseini, Beheshti 2013 and Sadeghian, Mohammadi, Beyk Moradi 2016. However, areas such as "necessary training in management processes, including accreditation, clinical governance, strategic and operational planning," "training on the role of supervisors and nursing staff management," and "student evaluation of nursing personnel" were rated as moderate, indicating that these should be addressed more in the management training curriculum.

The participants in this research rated the "Performance and Characteristics of Clinical Instructors" as good overall, consistent with the results of studies by Fatukian and Rahbar, who noted that professors were generally evaluated positively in all areas (Fatukian, Hosseini, Beheshti 2013; Rahbar, Badsar, Falah Khairi 2016). However, this finding contrasts with studies by Aghaei and Rostami, who reported a lack of experienced and capable professors (Aghaei, Nowruzzadeh, Abbasi 2016; Rostami, Rahmani, Ghahrmanian 2016). This difference may be due to the use of instructors with both operational and educational expertise in management internships at Kashmar Azad University.

In the present study, "Adequate Monitoring of the Performance of Clinical Instructors at the University" was evaluated as moderately desirable, consistent with the findings of Jovan, Fatukian, and colleagues, who identified the lack of monitoring systems and the superficiality of professor evaluation systems as major barriers to progress in scientific and educational fields (Javarian 2008; Fatukian, Hosseini, Beheshti 2013). The item receiving the lowest score, "Necessary Attention to Students' Motivation," aligns with the findings of Del Aram's research. The results regarding the "Facilities and Equipment of the Internship Environment" were rated as moderately desirable, consistent with studies by Fatukian, Hosseini, Beheshti 2013 and Heydari, Nowruzzadeh 2015. The appropriate conditions and facilities of the clinic are ideal criteria for clinical education, both in terms of providing a suitable environment for education and patient care. Studies by Mabuda and Papp highlighted that the availability of facilities and equipment for scientific and correct patient care significantly impacts clinical education (Maboda, Potgieter, Alberto 2008; Pope, Markkanen, Van Bosdorff 2003).

The findings on the "Performance and Cooperation of Hospital Staff" were evaluated as good, which contrasts with the results of studies by Aghaei and Rostami, who rated personnel and healthcare team cooperation as average or poor in their research (Aghaei, Nowruzzadeh, Abbasi 2016; Rostami, Rahmani, Ghahrmanian 2016). This inconsistency may be due to the smaller hospital environment in Kashmar, which fosters closer relationships and effective communication between clinical lecturers and staff compared to other universities.

Conclusion: Establishing constructive interactions between university officials and hospitals can be effective in providing sufficient facilities for internships, fostering a productive work environment, and ensuring mutual respect for students. Constant supervision by the director of the nursing department and university teaching assistants on the performance of clinical instructors, holding briefing sessions for faculty, and providing additional training for students in interpersonal interactions with patients and staff are recommended.

Key words: students' point of view, management internship, nursing student, education

بررسی دیدگاه دانشجویان پرستاری از وضعیت آموزش کارآموزی مدیریت در دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر

رضا بشارتی*: عضو هیأت علمی، گروه پرستاری، واحد کاشمر، دانشگاه آزاد اسلامی، کاشمر، ایران.
مژگان نینوایی: عضو هیأت علمی، گروه مامایی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

چکیده:

اهداف: پرستاران یکی از رده‌های مهم مدیریت در بیمارستان‌ها محسوب می‌شوند و عدم آموزش صحیح مدیریت در بالین به آنان صدمات جبران‌ناپذیری به بدنه سازمان بهداشت و درمان خواهد بود، بنابراین مطالعه حاضر با هدف بررسی دیدگاه دانشجویان پرستاری از وضعیت آموزش کارآموزی مدیریت در دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی-مقطعی دانشجویان پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر که در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ دروس تئوری و کارآموزی مدیریت خدمات پرستاری را گذرانده بودند، به تعداد ۸۰ نفر به روش تمام‌شماری انتخاب شدند. داده‌ها به وسیله پرسشنامه‌ای پژوهشگر ساخته شامل ۴ سوال درباره مشخصات فردی و ۳۷ سوال در زمینه‌های مختلف وضعیت آموزش کارآموزی مدیریت جمع‌آوری و با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی تحلیل شد.

یافته‌ها: دانشجویان مورد مطالعه حیطه "برنامه و محتوای درسی کارآموزی مدیریت خدمات پرستاری" را با میانگین و انحراف معیار $(21/36 \pm 8/06)$ و حیطه‌های "عملکرد و ویژگی‌های مدرسان بالینی" $(21/29 \pm 7/48)$ و "عملکرد و همکاری کارکنان بیمارستان" $(21/56 \pm 7/56)$ را خوب و "امکانات و تجهیزات محیط کارآموزی" $(31/63 \pm 5/30)$ را متوسط ارزیابی کردند، همچنین دانشجویان علاقه‌مند به رشته پرستاری نسبت به غیرعلاقه‌مندان نمره بیشتری به هر یک از حیطه‌های آموزش کارآموزی مدیریت داده و عملکرد و همکاری کارکنان بیمارستان را بیشتر ارزیابی نمودند ($p < 0/05$).

نتیجه‌گیری: برقراری تعاملات سازنده بین مسئولین دانشگاه با مسئولین شبکه و بیمارستان‌ها می‌تواند در جهت تهیه امکانات کافی محیط کارآموزی و همکاری و عملکرد سازنده دو جانبه و احترام به دانشجویان مؤثر واقع شود، نظارت مداوم مدیر گروه پرستاری و معاون آموزشی دانشگاه بر عملکرد مدرسان بالینی، برگزاری جلسات توجیهی برای مربیان حق‌التدریس و آموزش بیشتر به دانشجویان در تعاملات بین فردی با بیماران و پرسنل پیشنهاد می‌گردد.

واژگان کلیدی: دیدگاه دانشجویان، کارآموزی مدیریت، دانشجوی پرستاری، آموزش

*نویسنده مسئول: عضو هیأت علمی، گروه پرستاری، واحد کاشمر، دانشگاه آزاد اسلامی، کاشمر، ایران.

rezabesharati@ymail.com

مقدمه

آموزش بالینی بخش عظیمی از آموزش پرستاری را شامل می‌شود و کاری به مراتب سخت‌تر از آموزش تئوری است، آموزش بالینی نیاز به امکانات، تجهیزات و نیروی انسانی مجرب دارد که بدون تامین این عوامل از کیفیت قابل قبولی برخوردار نخواهد بود، در این میان درس کارآموزی مدیریت خدمات پرستاری به دلیل داشتن نقش رهبری فعالیت‌های بالینی پرستاری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در سال‌های اخیر آموزش بالینی اثربخش از دیدگاه دانشجویان، مورد توجه بسیاری از پژوهشگران قرار گرفته است (توکلی و همکاران ۱۳۹۳)، زیرا در طی آن دانشجویان به تدریج تجربیاتی کسب می‌کنند و در تعامل با مربی و محیط مفاهیم آموخته شده را به کار می‌گیرند (غفوری فرد و همکاران ۱۳۹۳)، بهبود و ارتقاء کیفیت آموزش بالینی مستلزم بررسی مستمر وضعیت موجود و شناخت نقاط قوت و اصلاح نقاط ضعف است (فتوکیان و همکاران ۱۳۹۱)، دست‌اندرکاران آموزش پرستاری برای ارتقاء کمی و کیفی آموزش بالینی باید وضعیت را از دیدگاه دانشجویان شناسایی کنند (زهراپی و همکاران ۱۳۸۷)، حرفه پرستاری باید به صورت مداوم به دنبال بهبود یادگیری بالینی دانشجویان باشد تا بتواند یادگیری آن را به حداکثر برساند برای انجام این مهم لازم است که اطلاعات مبتنی بر تحقیق در دسترس مسئولین باشد تا براساس این اطلاعات برای یادگیری بالینی دانشجویان برنامه‌ریزی و طراحی مناسب صورت گیرد (کامیلی و همکاران ۱۳۸۸).

از طرفی میزان موفقیت بیمارستان‌ها و مراکز خدمات درمانی به عنوان یک سازمان ارتباط مستقیمی به نحوه عملکرد مدیران و کارکنان آن دارد و بهترین راه جهت افزایش کارایی و بهره‌وری در مراکز درمانی به‌کارگیری صحیح و منطقی نیروی انسانی شاغل در بیمارستان‌ها و کسب صلاحیت‌های علمی و حرفه‌ای و دانش و مهارت‌های مدیران در رده‌های مختلف از جمله مترن، سوپروایزرهای بالینی و آموزشی و سرپرستاران است (بابایی پور و همکاران ۱۳۹۴)، از آنجایی که پرستاران به عنوان یکی از رده‌های مهم مدیریت

در بیمارستان‌ها محسوب می‌شوند لذا عدم آموزش صحیح مدیریت در بالین صدمات جبران‌ناپذیری به بدنه سازمان بهداشت و درمان خواهد بود، مدیران پرستاری به واسطه نقش مدیریتی مهم خود مسئول حفظ و ارتقاء سطح کیفی و کمی مراقبت‌های پرستاری می‌باشند، لذا آگاهی از صلاحیت‌های مورد نیاز آن‌ها امری اساسی است (رمضانی، کرمانشاهی ۱۳۹۰)، ورود دانش‌آموختگان فاقد مهارت‌های لازم به مراکز بهداشتی درمانی می‌تواند سلامت جامعه را به خطر اندازد (مابودا و همکاران ۲۰۰۸)، امروزه آموزش پرستاری با مشکلاتی در محیط آموزش تئوری و عملی مواجه است، آنچه مسلم است محیط‌های بالینی هیچ‌گاه خالی از کمبود نبوده و همواره با کیفیت مطلوب فاصله داشته است (غفوری فرد و همکاران ۱۳۹۳).

در زمینه بررسی نظرات دانشجویان پرستاری در مورد چگونگی آموزش بالینی پژوهش‌های متعددی انجام شده است، نتایج مطالعه پاپ و همکاران نشان داد که تجربیات تنش‌زا در دانشجویان، حجم زیاد کار پرسنل و عدم همکاری مناسب آنان، بازخوردها و ارتباطات نامناسب در یادگیری و عدم استمرار فرایند آموزش از جمله موانع یادگیری مؤثر بالینی به شمار می‌رود (پاپ و همکاران ۲۰۰۳)، همچنین مطالعه وتون و همکاران نیز نشان داد که حمایت از مربیان، دانشجویان و کارکنان و ایجاد بینش تربیتی مناسب از جمله موارد مؤثر در آموزش بالینی می‌باشند و نیز عواملی مانند نقص در عملکرد مربیان بالینی، فقدان برنامه‌ریزی درسی مناسب، عدم هماهنگی بین مؤسسات آموزشی و محیط کارآموزی، کمبود محیط‌های بالینی از نقاط ضعف آموزش بالینی می‌باشند (وتون و گوندا ۲۰۰۴). در بسیاری از مطالعات انجام شده در ایران مهمترین نقاط ضعف آموزش بالینی از دیدگاه دانشجویان ناهماهنگی بین گروه‌های آموزشی و مراکز بالینی، تعداد نامناسب گروه‌های دانشجویی، عدم همکاری کارکنان بیمارستان‌ها، امکانات ناکافی رفاهی، کمبود امکانات آموزشی، کمبود اساتید با تجربه، فرصت ناکافی برای تمرین آموخته‌ها و عدم آگاهی دانشجویان از اهداف آموزشی و نحوه

۳۷ سؤال در چهار زمینه: برنامه و محتوای درسی کارآموزی مدیریت خدمات پرستاری (۱۶سوال)، عملکرد و ویژگی‌های مدرسان بالینی (۱۲سوال)، امکانات و تجهیزات محیط کارورزی (۵ سوال) و عملکرد و همکاری کارکنان بیمارستان (۴ سوال) بوده است.

برای تعیین اعتبار علمی از روش اعتبار محتوا و با نظرخواهی و تأیید ده نفر از اعضای هیأت علمی متخصص در زمینه مدیریت پرستاری و مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی استفاده شد. برای تعیین پایایی (همسانی درونی) از روش محاسبه آلفا کرونباخ استفاده شد. علاوه بر این جهت سنجش ثبات در پایایی پرسشنامه از روش آزمایش مجدد نیز استفاده شده است به این صورت که ابتدا پرسشنامه توسط ده نفر از دانشجویانی که کارآموزی مدیریت را گذرانده بودند تکمیل و پس از ده روز مجدداً پرسشنامه به همان دانشجویان داده شد و پس از استخراج داده‌های هردو نوبت، آزمون آماری ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شد. تکمیل پرسشنامه به‌طور خودایفاً بوده و محقق در تمام مراحل پاسخگویی نمونه‌های مورد پژوهش جهت رفع هرگونه ابهام احتمالی پاسخ‌دهندگان، در کنار آن‌ها حضور داشته است هر یک از سؤالات دارای طیف امتیازی از صفر تا ده بوده است که واحدهای مورد پژوهش براساس میزان وجود و عدم وجود هر یک از موارد مورد سؤال به آن‌ها امتیاز داده‌اند. امتیاز صفر نشان‌دهنده عدم وجود و نمره ده نشان‌دهنده بیشترین میزان وجود فاکتور مورد سؤال می‌باشد و سایر اعداد امتیازی بین این دو عدد را دارا بوده‌اند. به این ترتیب که نمره‌های بین ۳/۳-۰ ضعیف، بین ۳/۳-۶/۶ متوسط و ۶/۶-۱۰ خوب محسوب می‌شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS ۲۱ و روش‌های آمار توصیفی شامل محاسبه میانگین و انحراف معیار و توزیع فراوانی و برای مقایسه میانگین نمرات هر یک از عوامل بین علاقه‌مندان به رشته پرستاری با غیرعلاقه‌مندان از آزمون من ویتنی استفاده شده است.

یافته‌ها

خصوصیات دموگرافیک نمونه‌های پژوهش نشان می‌دهد که میانگین سنی دانشجویان مورد پژوهش $22 \pm 1/22$ و

ارزشیابی گزارش شده است (دلارام ۱۳۸۵، حیدری و نوروززاده ۱۳۹۵).

بررسی مطالعات انجام شده تاکنون وضعیت آموزش بالینی و کیفیت موجود و مطلوب آن را به طور کلی نشان می‌دهند و کارآموزی در تمام بخش‌های بالینی: کودکان، داخلی، جراحی، زنان و... را با هم مورد بررسی و سنجش قرار داده‌اند درحالی که این بخش‌ها درعین داشتن مشترکاتی در آموزش، دارای طیف بسیار وسیعی بوده و هر بخش معیارها و کیفیت خاص و جداگانه خود را می‌طلبد، تاکنون تحقیقاتی مختص به کارآموزی مدیریت خدمات پرستاری با توجه به نقش مهم آن پس از فارغ التحصیلی دانشجویان جهت رهبری تمام فعالیت‌های بالینی انجام نشده و یا به ندرت انجام شده است، لذا تحقیق حاضر با هدف تعیین وضعیت آموزش کارآموزی مدیریت از دیدگاه دانشجویان پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی کاشمر می‌تواند به صورت اختصاصی جزئیات بیشتری از این آموزش را در اختیار قرار داده و این حفره پژوهشی را پر نمایند.

روش

این پژوهش از نوع توصیفی مقطعی می‌باشد. جامعه پژوهش دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر به تعداد ۸۰ نفر بودند که در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ درس تئوری و کارآموزی مدیریت خدمات پرستاری را گذرانده بودند که به روش تمام شماری انتخاب شدند. تمایل به شرکت در مطالعه و محرمانه بودن پاسخ‌های واحدهای مورد پژوهش از معیارهای دیگر ورود به مطالعه بوده است و چون تمام دانشجویان مایل به همکاری بودند بنابراین حجم نمونه ۸۰ نفر بوده است. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش، پرسشنامه می‌باشد که با استفاده از بررسی منابع و نظرات کارشناسی و با توجه به اهداف کارآموزی‌ها و سرفصل آموزشی مصوب درس کارآموزی مدیریت خدمات پرستاری، توسط پژوهشگر تدوین گردیده است. این پرسشنامه شامل ۴ سؤال درباره مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش شامل سن، جنس، معدل دیپلم، معدل واحدهای گذرانده شده در زمان تکمیل پرسشنامه و علاقه‌مندی به رشته پرستاری و نیز حاوی

ارزشیابی پرسنل پرستاری ($3/10 \pm 6/96$) بوده است. همچنین در مجموع، نمونه‌های مورد پژوهش وضعیت آموزش کارآموزی مدیریت در مورد "برنامه و محتوی درسی کارآموزی" را خوب ارزیابی کرده‌اند ($2/36 \pm 8/06$).

مهمترین نقاط قوت در بین ۱۲ سؤال پرسیده شده در مورد "عملکرد و ویژگی‌های مدرسان بالینی" به ترتیب عبارت بودند از: "معرفی و بازدید قسمت‌های مختلف بیمارستان (اداری، پاراکلینیک و...) توسط مدرس بالینی به دانشجویان" ($2/56 \pm 8/85$)، "استفاده لازم از آموخته‌های واحد نظری مدیریت در کارآموزی" ($2/39 \pm 8/23$) و "توضیح نحوه ارزشیابی دانشجویان به آن‌ها" ($2/65 \pm 7/69$)، همچنین موردی که کمترین نمره را کسب کرده و متوسط ارزیابی شده: "نظارت کافی بر عملکرد مربیان بالینی از طرف دانشگاه" ($3/33 \pm 4/92$) می‌باشد میانگین مجموع نمرات نشان می‌دهد که دانشجویان در کل سطح مطلوبیت "عملکرد و ویژگی‌های مدرسان بالینی" را خوب ارزیابی کرده‌اند ($2/36 \pm 8/06$).

مهمترین نقاط ضعف در زمینه امکانات و تجهیزات محیط کارآموزی، از دیدگاه دانشجویان عبارت بودند از: "تلاش مسوولین دانشگاه در جهت رفع مشکلات آموزش بالینی" ($2/99 \pm 2/65$)، "برخورداری دانشجویان از وسایل رفاهی لازم (وسیله رفت‌وآمد، کمد و...) ($3/54 \pm 3/23$)" و نیز موارد "استفاده دانشجویان از فضاها و امکانات لازم آموزشی (اتاق کنفرانس، کتابخانه و...) ($4/42 \pm 4/96$)"، "کافی بودن طول مدت کارآموزی مدیریت" ($3/62 \pm 5/46$) متوسط ارزیابی شده‌اند. و مهمترین نقطه قوت که با سطح مطلوبیت "خوب" در این حیطه ارزیابی شده عبارت است از: "وجود تنوع در بخش‌های کارآموزی مدیریت" ($7/60 \pm 2/43$)، همچنین میانگین مجموع نمرات در مورد "امکانات محیط کارآموزی" در سطح مطلوبیت "متوسط" قرار گرفت ($5/30 \pm 3/63$).

بررسی‌ها نشان داد که سؤالات مربوط به "همکاری مترون، سوپروایزرها و سرپرستاران با مدرسان و دانشجویان" ($2/72 \pm 8/12$)، "همکاری رئیس و مدیر بیمارستان در

معدل آن‌ها $1/18 \pm 15/64$ بوده است. همچنین میانگین معدل نمرات دانشجویان به هنگام شرکت در پژوهش $14/0 \pm 82/75$ می‌باشد. بعلاوه $8/80$ ٪ نمونه‌های پژوهش علاقه‌مند به رشته پرستاری بوده‌اند و $19/2$ ٪ آن‌ها به این رشته علاقه‌ای ندارند.

آلفای کرونباخ محاسبه شده برای ۲۰ درصد از نمونه‌ها $0/721$ درصد محاسبه گردید که نشان‌دهنده تناسب خوب گویه‌های پرسشنامه با یکدیگر بود. آلفای کرونباخ به تفکیک برای حیطه‌های برنامه و محتوای درسی برابر $0/760$ ، عملکرد و ویژگی‌های مدرسان برابر $0/776$ ، امکانات محیط کارآموزی برابر $0/753$ و حیطه عملکرد و همکاری کارکنان بیمارستان برابر $0/790$ بود. در آزمون مجدد انجام شده جهت سنجش پایایی پرسشنامه، میانگین و انحراف معیار امتیاز ده دانشجویان برای بار اول و دوم به ترتیب ($97/79 \pm 7/2$) و ($63/91 \pm 7/2$) و ضریب همبستگی پیرسون به مقدار $0/71 = r$ محاسبه گردید.

یافته‌های پژوهش در زمینه بررسی دیدگاه دانشجویان از وضعیت آموزش کارآموزی مدیریت پرستاری نشان داد که از تعداد ۱۶ سؤال پرسیده شده در حیطه "برنامه و محتوای درسی کارآموزی مدیریت خدمات پرستاری" از واحدهای پژوهش و با توجه به میانگین نمرات داده شده به سؤالات در زمینه فوق‌الذکر، نقاط قوت از دیدگاه دانشجویان که خوب ارزیابی شده‌اند به ترتیب مربوط به "کنترل داروها و تجهیزات بخش توسط دانشجویان" ($9/15 \pm 1/08$)، "استقرار دانشجویان در دفتر خدمات پرستاری به منظور آشنایی با فعالیت‌های مترون و سوپروایزرها" ($9/08 \pm 1/08$)، "بازدید روزانه از بخش‌ها و درمانگاه‌های بیمارستان به همراه مدرس بالینی یا سوپروایزر" ($9/04 \pm 2/07$) و مهم‌ترین نقاط ضعف آموزش بالینی که متوسط ارزیابی شده‌اند به ترتیب مربوط به موارد "آموزش لازم در زمینه فرایندهای مدیریتی مثل اعتباربخشی، حاکمیت بالینی، برنامه‌ریزی استراتژیک و عملیاتی" ($6/54 \pm 2/44$) "آشنا شدن دانشجویان با چگونگی عزل و نصب سوپروایزرها و سرپرستاران و جابه‌جایی کادر پرستاری" ($6/35 \pm 2/71$)، "آموزش در زمینه

فراگیری بلکه به عنوان پرکننده خلاءهای ناشی از نواقص سایر اجزای برنامه آموزشی انکارناپذیر است (عباس‌زاده و همکاران ۱۳۹۵، زارعی و همکاران ۱۳۹۵). شرکت‌کنندگان در این پژوهش "عملکرد و ویژگی‌های مدرسان بالینی" را در مجموع "خوب" ارزیابی کرده‌اند که با نتایج تحقیقات فتوکیان و رهبر که توانمندی اساتید در تمامی حیطه‌های ارزشیابی را خوب اعلام کرده‌اند هم‌خوانی دارد (فتوکیان و همکاران ۱۳۹۳، رهبر و همکاران ۱۳۹۶) و از طرف دیگر با نتایج پژوهش‌های آقای و رستمی در مورد عدم استفاده از اساتید با تجربه و توانمند (آقای و همکاران ۱۳۹۶، رستمی و همکاران ۱۳۹۱) هم‌خوانی ندارد، این اختلاف ممکن است به دلیل به‌کارگیری مربیان با داشتن سوابق کار اجرایی و آموزشی و متخصص در زمینه مدیریت برای کارآموزی مدیریت در دانشگاه آزاد کاشمر باشد.

در پژوهش حاضر "نظارت کافی بر عملکرد مربیان بالینی در دانشگاه" در سطح مطلوبیت "متوسط" ارزیابی شده که با نتایج پژوهش‌های جوانیان، فتوکیان و همکاران که یکی از مهمترین عوامل عدم پیشرفت در زمینه‌های علمی و آموزشی را عدم وجود سیستم‌های نظارتی و سطحی بودن سیستم‌های ارزشیابی اساتید ذکر کرده‌اند هم‌خوانی دارد (جوانیان ۱۳۸۸، فتوکیان و همکاران ۱۳۹۳). از مواردی که کمترین نمره را کسب کرده عبارت است از "توجه لازم به ایجاد انگیزه در دانشجویان" که با نتایج پژوهش‌های دل‌آرام هم‌خوانی دارد، در این تحقیقات تأکید شده است که از ایجاد شرایطی که باعث کاهش انگیزه یادگیری دانشجویان شود، خودداری گردد تا آینده‌سازان رشته پرستاری با خیالی آسوده و انگیزه بالا به کسب دانش و علم بپردازند (دل‌آرام ۱۳۸۵).

مورد "آموزش نحوه برقراری ارتباط صحیح با بیمار به دانشجویان" نیز در پژوهش حاضر حائز نمره میانگین کمی نسبت به موارد دیگر می‌باشد و با نتایج پژوهش پیروی و همکاران که از نظر دانشجویان تعاملات با بیماران و دیگر افراد را یکی از نکات مهم تجربه بالینی عنوان کرده هم‌خوانی دارد (پیروی ۱۳۸۴).

امر آموزش ($2/23 \pm 7/77$)، "میزان احترام پزشکان به دانشجویان ($2/45 \pm 7/76$)" به ترتیب بالاترین نمره و "احترام کارکنان بیمارستان به دانشجویان ($6/62 \pm 2/70$)" کمترین امتیاز را در حیطه "عملکرد و همکاری کارکنان بیمارستان" کسب کرده است. همچنین میانگین مجموع در این حیطه بیان‌گر سطح مطلوبیت "خوب" بود ($7/56 \pm 2/56$)

نتایج آزمون من ویتنی نشان داد که از بین حیطه‌های چهارگانه آموزش کارآموزی مدیریت، علاقه‌مندان به رشته پرستاری عملکرد و همکاری کارکنان بیمارستان را بیشتر ارزیابی کرده‌اند ($p = 0/011$) و نیز بالاترین میانگین نمرات در علاقه‌مندان و غیرعلاقه‌مندان به رشته پرستاری مربوط به برنامه و محتوای درسی بوده است، بین سایر ویژگی‌های فردی مورد مطالعه و حیطه‌های آموزش کارآموزی مدیریت رابطه معناداری مشاهده نشد.

بحث

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که دانشجویان وضعیت آموزش کارآموزی مدیریت در حیطه "برنامه و محتوای درسی" را در مجموع خوب ارزیابی کردند که با نتایج مطالعه آقای و همکاران (۱۳۹۶)، فتوکیان و همکاران (۱۳۹۳) و صادقین و همکاران (۱۳۹۵) هم‌خوانی دارد. در پژوهش حاضر مواردی از قبیل "آموزش لازم در زمینه فرایندهای مدیریتی مثل اعتباربخشی، حاکمیت بالینی، برنامه‌ریزی استراتژیک و عملیاتی و..."، "آموزش چگونگی عزل و نصب سوپروایزرها و سرپرستاران و جابجایی کادر پرستاری" و "آموزش دانشجویان درباره ارزشیابی پرسنل پرستاری" را "متوسط" ارزشیابی کرده‌اند که بایستی در برنامه درسی کارآموزی مدیریت بیشتر به آن‌ها پرداخته شود.

مدرسان بالینی متبخر به عنوان تسهیل‌کننده، نقش برجسته‌ای در توانمندسازی فراگیران در یادگیری کارآمد و مطلوب ایفا می‌نماید بعلاوه مدرس بالینی مطلوب باید به اصول و فنون تدریس مسلط باشد. عباس‌زاده و زارعی مدرسان بالینی را یکی از ارکان اصلی آموزش بالینی معرفی کرده‌اند. توانمندی مدرسان بالینی نه تنها به عنوان تسهیل‌کننده

به‌عنوان عاملی تسهیل‌کننده در یاددهی-یادگیری بلکه به عنوان عاملی بسیار مهم در اجتماعی شدن و بالا بردن سطح توان دانشجویان برای پذیرش فرهنگ‌های مختلف مؤثر است. در مطالعه توکلی و همکاران، نشان داده شده که کنترل و سازگاری اساتید با محیط آموزشی بالین عامل تعیین‌کننده برای انتخاب سبک آموزش مناسب است (توکلی و همکاران ۱۳۹۳). مطالعات پیروی، رضانی و همکاران نشان داد که تعاملات دانشجویان با افرادی که در محیط بالین با آن‌ها مواجه می‌شوند، یکی از عوامل استفاده مؤثر از فرصت‌های یادگیری در محیط بالینی و نیز فراهم شدن این فرصت‌ها می‌باشد (پیروی ۱۳۸۴، رضانی و کرمانشاهی ۱۳۹۰). نتایج پژوهش حاضر در مورد "عملکرد و همکاری کارکنان بیمارستان" در سطح مطلوبیت "خوب" ارزیابی شده است که با نتایج مطالعات آقایی و همچنین رستمی و همکاران که همکاری پرسنل و تیم بهداشتی-درمانی را در پژوهش خود متوسط و بد ارزیابی نموده بودند (آقایی و همکاران ۱۳۹۶، رستمی و همکاران ۱۳۹۰) هم‌خوانی ندارد که شاید علت این عدم هم‌خوانی برقراری ارتباط مؤثر و متقابل مدرسان بالینی با کارکنان به علت وجود شناخت بیشتر افراد در محیط کوچکتر بیمارستان‌های شهرستان کاشمر نسبت به سایر دانشگاه‌ها باشد. نتایج این پژوهش در زمینه "عملکرد و همکاری کارکنان بیمارستان" با نتایج مطالعه زهرایی و همکاران که وجود فضای مثبت در بخش و همکاری گروهی بین مدرس، دانشجو و همکاران را مطلوب ارزیابی کرده‌اند (زهرایی و همکاران ۱۳۸۷) هم‌خوانی دارد.

نتیجه‌گیری

تعاملات سازنده بین مسئولین دانشگاه و بیمارستان‌ها می‌تواند در جهت تهیه امکانات و تجهیزات کافی محیط کارآموزی و نیز ارتقاء همکاری و عملکرد دو جانبه و احترام به دانشجویان مؤثر واقع شود و نظارت مداوم مدیر گروه پرستاری و معاونت آموزشی دانشگاه بر عملکرد مدرسان بالینی و ارزیابی نحوه آموزش آنان براساس سرفصل‌های مصوب گام مهمی در ارتقاء کیفیت کارآموزی مدیریت خواهد بود، همچنین برگزاری جلسات توجیهی برای مربیان

شرایط و امکانات مناسب بالین، هم از جهت فراهم نمودن محیطی مناسب از حیث آموزش و هم مراقبت از بیمار یکی از معیارهای آموزش بالینی مطلوب می‌باشد، نتایج مطالعات مابودا، پاپ نشان داد که وجود امکانات و تجهیزات در دسترس دانشجویان برای مراقبت علمی و صحیح از بیمار تأثیر به‌سزایی بر آموزش بالینی دارد (مابودا و همکاران ۲۰۰۸ و پاپ و همکاران ۲۰۰۳)، توکلی و همکاران نیز محیط آموزشی را یکی از عوامل مهم مؤثر بر یادگیری دانشجویان در محیط معرفی نمودند که این محیط بایستی متناسب با اهداف و نیاز یادگیری بالینی دانشجویان باشد (توکلی و همکاران ۱۳۹۳)، مطالعه پیروی و همکاران هم نشان داد که محیط بالینی محلی برای تجربه واقعی دانشجویان می‌باشد از این رو شرایط حاکم بر آن بر نوع تجربه دانشجویان از آموزش بالینی مؤثر است (پیروی ۱۳۸۴). نتایج پژوهش حاضر، "امکانات و تجهیزات محیط کارآموزی" را در سطح مطلوبیت "متوسط" ارزیابی کرده است که با نتایج مطالعات فتوکیان، حیدری و همکاران که نشان می‌دهد که تناسب محیط بالینی با نیازهای یادگیری دانشجویان در حد متوسط قرار دارد (فتوکیان و همکاران ۱۳۸۸، حیدری و نوروززاده ۱۳۹۹)، هم‌خوانی دارد. در این پژوهش "استفاده دانشجویان از وسایل رفاهی لازم مثل وسیله رفت و آمد، کمد و..." و "دراختیار گرفتن فضا و امکانات لازم مثل اتاق کنفرانس، کتابخانه، و..." برای دانشجویان "به ترتیب "ضعیف" و "متوسط"، ارزیابی شده که با نتایج مطالعه غفوری‌فرد و همکاران که امکانات رفاهی و آموزشی در بخش را ناکافی می‌داند (غفوری‌فرد، و همکاران ۱۳۹۵) هم‌خوانی دارد.

در این تحقیق موارد "کافی بودن طول مدت کارآموزی مدیریت" و "تلاش مسئولین دانشگاه در جهت رفع مشکلات آموزش بالینی" به ترتیب "متوسط" و "ضعیف" و در مقابل "تنوع لازم در بخش‌های کارآموزی مدیریت" خوب ارزیابی شده است که با نتیجه مطالعه صادقیان و همکاران که از نظر دانشجویان یادگیری و متغیرهای مربوط به آن را در بخش‌های گوناگون، متفاوت می‌داند (صادقیان و همکاران ۱۳۹۵) هم‌خوانی دارد. تعاملات فردی مؤثر در محیط بالین نه تنها

می‌شود که با توجه به اهمیت کارآموزی، مدیریت پژوهش‌های مشابهی در سطح کشور در دانشگاه‌های آزاد و دولتی و به شکل ارزیابی توأمان نظرات دانشجویان، اساتید و مدیران بیمارستان‌ها انجام شود.

این مقاله حاصل انجام طرح پژوهشی با مجوز شماره ۵۷۷ و از محل اعتبارات معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر می‌باشد. پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند که از حمایت‌های دانشگاه و نیز از همکاری کلیه دانشجویان محترم شرکت‌کننده در طرح سپاسگزاری نمایند. نویسندگان بیان می‌دارند که در انجام این پژوهش هیچگونه تعارض منافی وجود نداشته است.

References

- Abbaszade, A., Borhani, F., Sabzevari, S., (2013). Nursing Teachers' Perception of the Challenges of Clinical Education and Solutions: A Qualitative Study. *Journal of qualitative Research in Health Sciences*, 20(2), Pp.134-145. https://jqrf1.kmu.ac.ir/article_90747.html [in Persian]
- Aghaei, B., Nowruzzadeh, R., Abbasi, M., Et All., (2017). Nursing students' views Regarding Elements Effective on clinical education. *Journal of Nursing Education*, 6(2), Pp.19-24. <http://jne.ir/article-1-660-en.html> [in Persian]
- Babaeipour, M., Amrollahi, F., Firoozkoobi, M., et all, (2015). Nurses' management skills, Tehran: *Heidari Publishing*. [in Persian]
- Delaram, M., (2006). Clinical education from the viewpoints of nursing and midwifery students in Shahrekord University of Medical Sciences. *Iranian J Med Educ*, 6(2), Pp.129-135. <http://ijme.mui.ac.ir/article-1-224-en.html> [in Persian]
- Fotouki, Z., Hosseini, S.J., Beheshti, Z., et all, (2012). Clinical Education Status According to the Nursing Students' Point of View Babol Medical Sciences University. *Bi-Quarterly Journal of Babol University of Medical Sciences*, 1(1), Pp.22-33.
- حق‌التدریس و استفاده از تجربیات اعضای هیأت علمی می‌تواند مفید باشد. برقراری آموزش لازم به دانشجویان در زمینه حقوق بیماران توسط اساتید می‌تواند به رفع نقیصه عدم برقراری ارتباط مناسب بین بیماران و دانشجویان منجر شود.
- نتایج این مطالعه کاربردی می‌تواند اطلاعات مفیدی را به منظور برنامه‌ریزی و نظارت مؤثر در اختیار مسئولین دانشگاه قرار دهد، همچنین گویه‌های به کار رفته در پرسشنامه این پژوهش به‌عنوان راهنمایی برای اجرای سرفصل‌های کارآموزی مدیریت برای اساتید و مسئولان کاربرد دارد، انجام این مطالعه در یک واحد دانشگاهی و فقط از دیدگاه دانشجویان از محدودیت‌های این تحقیق به‌شمار می‌رود، لذا پیشنهاد <http://mededj.ir/article-1-24-en.html> [in Persian]
- Ghafourifard, M., Bayandor, A., Zirak, M., (2016). Clinical education status in educational centers affiliated to Zanjan University of medical sciences from viewpoints of nursing and midwifery students. *J Educ Dev zanjan Med Sci*, 20(8), Pp.8-19. <http://edujournal.zums.ac.ir/article-1-457-en.html> [in Persian]
- Heidari, MR., Norouzadeh, R., (2015). Nursing students' perspectives on clinical education. *Adv Med Educ Prof*, 3, Pp.139-43. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4291507/> [in Persian]
- Javanian, M., (2008). Strategies to improve the quality of education from the perspective of faculty members of Babol University of Medical Sciences in 2008. *Green Journal, Specialized Educational Quarterly in Medical Sciences*, 2(6), Pp.95-107. [in Persian]
- Kamili, H., Mousavi, M., Alijani, H., et al., (2009). Investigating the effective factors on improving the quality of clinical education from the perspective of nursing students of Ahvaz University of Medical Sciences. *Green Magazine, a specialized educational quarterly in medical sciences*, 6(6), Pp. 327-337. [in Persian]

- Mabuda, B.T., Potgieter, E., Alberts, U.U., (2008). Student nurses experiences during clinical practice in the Limpopo province Curationis. *Nurse Educ Today*, 31(4), Pp.119-27. DOI: 10.4102/curationis.v31i1.901
- Papp, I., Markkanen, M., von Bonsdorff, M., (2003). Clinical environment as a learning environment: student nurses' perceptions concerning clinical learning experiences. *Nurse Educ Today*, 23(4), Pp.262 -282. DOI: 10.1016/S0260-6917(02)00185-5
- Peiravi, H., (2005). Clinical experience of nursing students: A phenomenological study, PhD Thesis in Nursing, Iran University of Medical Sciences and Health Services, School of Nursing and Midwifery. [in Persian]
- Ramezanifar, M., Kermanshahi, S., (2011). A survey of the quality of clinical education in nursing. *J Jahrom Univ Med Sci*, 9(1), Pp.14 -21. [in Persian]
- Rahbar Taremsari, M., Badsar, A., Fallahkheiri, E., (2016). Investigation of the ideas of clinical nursing students on educational environment of poison ward in Razi Educational, Therapy and Research Center in 2014 - 2015 academic years. *J Appl Environ Biol Sci*, 6(1), Pp.76 -81. [in Persian]
- Rostami, H., Rahmani, A., Ghahremanian, A., et al., (2010). Clinical performance of nurse trainers from viewpoints of student nurses and nurse trainers of Azad Islamic University. *Iran J Nurse*, 22(2), Pp. 22 -31. [in Persian]
- Sadeghian, E., Mohammadi, N., Bikmoradi, A., et al., (2016). Goal Achievement in Nursing Clinical Education as Well as its Effective Factors From Point of View of Nursing Students. *Scientific Journal of Hamadan Nursing & Midwifery Faculty*, 24(3) , Pp.138-147. [in Persian]
- Tavakoli, M., Khazaei, T., Tolyat, M., et al., (2014). The Quality of clinical education from the viewpoints of students and instructors of paramedical and nursing-obstetrics schools of Birjand University of Medical Sciences. *Sci Res J Shahed Univ*, 21(110), Pp.41-48. <https://www.sciepub.com/reference/159271> [in Persian]
- Wotton, K., Gonda, J., (2004). Clinician and student evaluation of a collaborative clinical teaching model. *Nurse Educ Pract*, 4(2), Pp.120 -128. DOI: 10.1016/S1471-5953(03)00033-7
- Zahraei, R., Atash Sokhan, G., Salehi, S., et al., (2008). Comparing the factors related to the effective clinical teaching from faculty members' points of view. *Iranian Journal of Medical Education*, Vol.7, No.2, Pp.249-256. <http://ijme.mui.ac.ir/article-1-678-en.html> [in Persian]
- Zareei, F., Abed Saedi, Z., Shahoei, R., (2015). The experience of nursing students of clinical teaching: The impact of clinical experience of instructors. *Journal of Shahid Beheshti School of Nursing & Midwifery*, 25(88), Pp.98-105. <https://journals.sbmu.ac.ir/en-jnm/article/view/9815> [in Persian]